

Branko Tošović (Hg./ur.)

**ANDRIĆEVA ĆUPRIJA
ANDRIĆS BRÜCKE**

Andrić-Initiative

6

**Institut für Slawistik
der Karl-Franzens-Universität Graz
Beogradska knjiga
Narodna i univerzitetska biblioteka
Republike Srpske
Svet knjige**

2013

Gedruckt mit Unterstützung der Universität Graz
Štampanje je finansirao Univerzitet Graz

Herausgeber • Urednik

O. Univ.-Prof. Dr. Branko Tošović

Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz,
Merangasse 70, A-8010 Graz

branko.tosovic@uni-graz.at, <http://www-gewi.kfunigraz.ac.at/gralis>

Korrektur, Lektorat, Beurteilung der Aufsätze, Satz
Korektura, lektorisanje, vrednovanje radova, prelom

Branko Tošović

Korrektur der deutschen Texte und Übersetzungen

Lektorisanje njemačkih tekstova i prevod

Arno Wonisch

Verlag • Izdavač

Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz

Merangasse 70, 8010 Graz, Österreich/Austria. Tel.: ++43 316 380 25 22

branko.tosovic@uni-graz.at; <http://www-gewi.uni-graz.at/gralis>

Beogradska knjiga

Miloša Pocerca 5, 11000 Beograd klub@beogradskaknjiga.co.rs

Tel. ++381 11 362 94 90, <http://www.beogradskaknjiga.co.rs/>

Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske

Jevrejska 30, 78 000 Banjaluka, direkcija@nub.rs

Tel. ++387 51 215 894; www.nub.rs

Svet knjige d.o.o.

Bulevar despota Stefana 15, 11000 Beograd. Tel. ++381 11 324 73 07

svetknjige@svetknjige.net; www.svetknjige.net

Druck • Štampa

Grafid d.o.o.

78 000 Banjaluka, Milana Karanovića 25

Tel.: ++387 51 259 250, Fax: ++387 51 258 657, grafid@blic.net

Tošović, Branko (Hg./ur.). **Andrićeva ćuprija. Andrićs Brücke.** Graz – Beograd – Banjaluka:
Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Beogradska knjiga – Narodna i uni-
verzitetska biblioteka Republike Srpske – Svet knjige, 2013. – 1.043 S./s.

© Branko Tošović, Graz 2013

Alle Rechte vorbehalten. Sva prava zadržana.

ISBN 978-3-9503561-3-7

(Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz)

ISBN 978-99938-30-62-7

(Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske)

ISBN 978-86-7396-438-6

(Svet knjige)

Марина Спасојевић (Београд)

Антропонимија у Андрићевом роману НА ДРИНИ ЋУПРИЈА

У раду се представља инвентар личних имена, надимака, патронимика, презимена и имена по мужу у роману *На Дрини Ћуприја*. Грађа се излаже према конфесионално-националној припадности њихових носилаца, а у оквиру тога се антропоними разврставају према мотивацији, творбеној структури и пореклу.

1. Проучавање језика и стила књижевног дела свакако треба да обухвати и ономастичке јединице, јер су и оне елементи структуре текста. Истраживање ономастичких јединица у књижевном делу представља, с једне стране, посебну област ономастике – књижевну ономастику (Шимуновић 1976: 241–252), а с друге стране, стилистике – ономастилистику (Лилић 2009: 86, нап. 16). Предмет ове области је избор имена, форме њихове употребе (официјелно име, надимак итд.), функција у књижевном делу, тополигија простора и радње, структурне одлике ономастикона (уп. Богдановић 2009а: 5).¹

1.1. Наиме, имена у тексту уопште представљају тзв. јаке позиције и могу послужити за стилистичко декодирање сваког текста (Катнић-Бакаршић 1999: 99). Она представљају „*žična, centralna mesta, jer se oko njih i u vezi s njima sve događa*“ (Јовић 1975: 133). Ономастичке јединице су семантички празне и представљају само ознаку. Међутим, у неким случајевима оне се могу пунити експресијом и семантизовати (рецимо, различити етници попут *Црногорац* 'лењ човек', *Пироћанац* 'шкрт човек', у чијем се семантичком садржају налазе особине за које верујемо да их карактеришу, уп.

¹ За разлику од заступљености оваквих проучавања у иностраној лингвистици, у србистици нема много студија ове врсте (уп. Лилић 2009: 86–87). Више радова који доносе попис и класификацију ономастичке грађе из књижевности настали су у оквиру пројекта *Писци и језик на Филозофском факултету и Нишу* и презентују материјал из дела чија се радња одвија на простору призренско-тимочког дијалекта или чији јунаци одатле потичу (в. *Именослов 2009* и списак литературе у овој књизи на стр. 165–168). Друге пак истраживаче привукла је изразита стилогеност и стилематичност онима у делима појединих писаца, рецимо, Бранка Ћопића (Бјелановић 1984), Видосава Стевановића (Јовић 1975: 124–134), Тихомира Левајца (Ковачевић 2012) итд., или употреба имена као национално-конфесионалног или социјалног детерминатива (Пецо 2007а; Пецо 2007б).

Гортан-Премк 1997: 21–22; Драгићевић 2007: 23). Наиме, овакви процеси у књижевном тексту могу бити чести и писац их свесно и намерно користи, па се може говорити о стилгености и стилематичности онима, а семантиза-ција личног имена представља стилску фигуру атономазију – поступак употребе личног имена уместо заједничког, или обрнуто (Ковачевић 2000: 77). Дакле, у књижевном делу име јунака може произвести посебан стилски ефекат, „budући да ponekad sadrжи elemente ocjene lika, njegove karakteristike, ili ima posebne estetske ili simboličke konotacije“ (Катних-Бакаршић 1999: 99).² Међутим, чак и када нису обременењена конотацијом, имена носе информацију. Како је истакнуто, „prozirnost genetska nekih imena ne smeta да се njима prenosi neубићајено велика количина poruke“ (Јовић 1975: 133).

1.2. Иначе, ономастика је веома важан извор за проучавање и познавање језичке и културне прошлости неког народа, па тако и њена употреба у уметничком тексту, осим поетичке, може имати историографску, социолошку и документарну вредност. Правилан избор ономастичких јединица може осликати и приказати језичке и културне контакте и прожимања и сл. (Јовић 1975: 124; Богдановић 2009а: 6). Баш зато литерарни ствараоци морају бити добри познаваоци лексикона и ономастикона, јер се њиме често одражава припадност некој националној и конфесионалној заједници, социјалном слоју и сл. (уп. Пецо 1995: 119). С тим у вези исти аутор на другом месту каже:

Lično ime u književnom djelu ima značajnu ulogu. Pogotovo na našim jezičkim prostorima gdje su minuli vijekovi ostavili vidnih tragova iza sebe. Tako, na primjer, mi i danas na osnovu ličnoga imena možemo lako odreditи porijeklo nekog člana naše društvene zajednice. Naša antroponimija, naime, još uvijek носи vidna religiozno-nacionalna, teritorijalna i socijalna obilježja (Пецо 2007б: 329).

1.3. Слика људи, догађаја и времена у Андрићевом роману хроници На Дрини туприја веома је шарена и разнолика. Главни јунак и чвориште ове књиге је мост, а око њега се, у ствари, плету људске судбине. Радња обухвата око четири столећа, од 1516. до 1914. године, када су се у касабима смењивали, остајали и опстајали људи различитих конфесија, порекла, звања и занимања. С обзиром на бројност и порекло јунака, интересује нас антропонијски инвентар, као један сегмент ономастичког материјала који нам ово дело доноси. Циљ рада је да пружи инвентар и класификацију имена, презимена, надимака и др. која срећемо у овом делу код Срба, Муслимана, Јевреја и других странаца. Грађу ћемо даље класификовати према врсти

² Управо из овог разлога у Речник српскохрватског књижевног и народног језика САНУ (РСАНУ) не улази ономастика из књижевних дела, јер неко име, презиме и сл. може бити употребљено да би осликало особине свога носиоца, а с обзиром на то да је настало с одређеном сврхом, не функционише као јединица општег ономастикона.

антропонима (лична имена, надимци, имена по мужу, презимена и патронимици – уп. Шћепановић 2003: 15³) и полу носиоца, а посматраће се и мотивација, творбена структура и порекло антропонимских јединица. Овим истраживањем желимо показати како се именослов ширио са променом друштвено-историјских услова и испитати да ли антропонимија има само номинациону или и стилско-симболичку функцију, односно да ли је у делу одраз стања у одређеном времену на неком простору или она доноси обрадовања створена за дату прилику, обременењена експресијом и симболиком.

1.4. Лично име добија се обично на рођењу и резултат је избора родитеља или сродника. Њиме се углавном у свим културама жели указати на неку (жељену) врлину (физичку или духовну) носиоца, попут *Добровоје*, *Небојша*, *Леја*, *Мила*, а често се у функцији имена јављају речи из биљног света (називи цвећа или воћа: *Ружа*, *Јајуга*), затим називи животиња (*Лав*, *Голуб*) итд. Према веровањима, лична имена могу имати заштитничку (профилактичку), митску, симболичку улогу, а мисли се и да се избором имена може извршити судбински утицај на дете (*Срећко*, *Живко*) и сл. Имена су углавном настајала од оних речи (и основа) чије је значење изражавало неку од набројаних карактеристика (уп. Смаиловић 1977: 36–37, Шимуновић 2009: 150–514). Међутим, данас су многа имена за носиоце и њихову околину семантички непрозирна, што је често случај са именима из религијске повести (као библијска, муслиманска итд.).

1.4.1. Поред официјелних, могу се јавити и секундарна имена и надимци (когномени), који некада могу потиснути право име и особа може бити само по њему позната. Секундарна имена су некада уобичајене јединице из ономастикона, али носилац има друго, службено име, по коме се води у матичним књигама. Она су резултат необичних животних околности (уп. Богдановић 2009а: 8–9). Надимци настају деривацијом, скраћивањем или преиначавањем личног имена.⁴ Неки могу функционисати у званичним ситуацијама, обично хипокористици – имена од мила, док се она са пејоративним призвуком не могу употребљавати без ограничења, већ у неформалном општењу и обично међу познатим саговорницима. Ако изузмемо хипокористике деривирание од самог имена, надимци често настају и према некој израженој физичкој или некој другој истакнутој карактерној особини, пореклу, родитељима, занимању, етничкој, регионалној и локалној припадности, сличности са неком јавном личношћу итд. Они могу бити неутрални, али већином се њима изражава и различит став околине према носиоцима

³ Према П. Шимуновићу (2009: 141–208), у антропониме спадају и родовска, хералдичка имена, етними, етници и др., што овом приликом неће бити предмет наше пажње. Детаљније о антропонимима в. на нав. месту.

⁴ Као официјелна имена често, пред пуних, могу функционисати и скраћене варијанте, као *Радмила* и *Рага*, *Пејшар* и *Перо/Пера* итд.

– углавном негативан (нпр. различити пејоративи, когномени са зоонимском основном), те се пуне експресијом и у књижевним текстовима могу бити стилогени елементи (Јовић 1975: 125). Надимци могу бити лични, а могу се преносити и на потомке и постајати породични надимци, а у неким случајевима и презимена.

1.4.2. Презимена су данас саставни наследни део именске формуле и сматрају се новијом тековином. Настају по одређеним творбеним обрасцима од имена претка, али и од етника, етронима и других апелатива. Питање постанка презимена веома је сложено и време њиховог настанка на нашим просторима не може се поуздано утврдити. С обзиром на то да је у овом роману обухваћен и старији ономастикон, антропонимијске категорије презимена и патронимика, тј. антропонимијских образовања према имену непосредног претка (патронимских придевака, приимака, пропонима, очинства – Јовановић 2009: 223) не могу се разграничити, осим оних ретких случајева у којима то контекст дозвољава. Наиме, презимена су се ustalila код Хрвата од 12. а код Срба и Црногораца тек од 19. века (Шимуновић 2009: 155–156, 167). Мада, истраживања Дечанских хрисовуља Милице Грковић (1983) и разматрања антропонимијског материјала из Рљечника књижевних старина српских Ђ. Даничића која је спровела Гордана Јовановић (2009: 222) показују да су се ове трансформације патронимика у презимена одвијале много раније и код Срба, у средњем веку, као и код Хрвата. Слична је ситуација и у турском антропонимијском систему. Наиме, и турска антропонимија прошла је кроз неколико фаза, те су се и код Турака презимена као саставни део личног идентитета ustalila тек од 20. века. Раније, они су имали по два имена: пупчано, које се добијало на рођењу, и друго, које је давано кад дете одрасте и када се испоље неке његове карактерне особине. Ова два имена су се равноправно користила (Ајкут 2010: 306–307).

2. У роману је веома богат слој антропонима који се везује за Србе православне вероисповести, пошто се они појављују током целог дела. Од мушких личних имена код њих веома су заступљена библијска – старозаветна и новозаветна хришћанска календарска имена.⁵

2.1. Посведочена су следећа старозаветна имена хебрејског порекла:

Данило (варијанта имена *Данил* преко грч. од хебр. *Данијел* 'бог је мој судија', име библијског пророка). – *Њихов кајџџан* [...] *Ћрди жангармеријској наредника Данила Рейца* (314).

Зарије (фонетски упрошћена варијанта од *Захарије* хебр. 'бог се помиње', име старозаветног пророка). – *До сада је ѓрва зїрада на уласку у чаршију била Заријева механа* (180). *На крају, ако неко ѓређе баш сваку меру, ѓшу је ѓеишки,*

⁵ Тумачење имена дајемо према Грковић 1977.

ћуљиви **Зарије** који својим мрјодним и зловољним лицем разоружава и обесхрабрује и најбјежње њанице и свађалице (189).

Илија (хебр. 'Јехова је мој бог', име старозаветног пророка). – **Илија! Илија! Илија!** – викала је друџа жена, изражећи очајно погледам познати, драгу главу, и понављала је што нећестрано као да би хтела да дешету усече у њамеши то име које ће му кроз који дан заувек бити одузето (24).

Јакв (хебр. 'пратицац'); везује се за два носиоца: хајдука **Јакова** Чекрлију и студента **Јакова** Херака. – Према поузданим обавештењима, познати хајдук **Јакв** Чекрлија пребацио се из Херцеговине у Босну и сад се крије у околини Вишеграда (160). **Јакв** Херак, син доброћудног и популарног вишеградског писмоноше, црн, ситан, правник оштрог погледа и брзе речи, социјалиста, људичан дух који се сити свога доброг срца и крије свако осећање (240).

Јелиције (представља народну фонетску и морфолошку адаптацију хебр. имена **Јелисеј** 'бог је спаситељ'); у роману **Јелиције**, бижји човек, прва је жртва чардака. – То је неки особенак, чичица **Јелиције** из Чајничка. Он већ годинама обилази, увек овако лак, цркве и манастире [...]. Само, раније њурске власти нису обраћале пажњу на њега и пуштали су га као малумника и божјег човека да иде где хоће и говори шта хоће (85).

Михаило (преко грч. од хебр. 'сличан богу'); везује се за два носиоца: попа **Михаила** и газду **Михаила** Ристића (303). – Пој **Михаило**, крујни, ћуљиви а духовити парох (76). Кућа је пространа и бојата; у њој живи само тада **Михаило** Ристић са женом и са снахом (303). Фонетски модификована дијалекатска форма **Мијајло** среће се у наводима стихова народне песме коју пева Црногорац. – Вино служи провизур **Мијајло** (33).

2.1.1. Од новозаветних, хришћанских имена у роману се срећу следећа:

Димитрије (грч. 'род земљин', име хришћанског светитеља). – Сахрањен је идуће јутра, уз пој-Николино старачко појање и оштивавање **Димитрија** клисара (172).

Ђорђе (варијанта имена **Ђорђе**, народна адаптација имена **Георгије** грч. 'земљорадник', име хришћанског светитеља); у роману се односи на **Карађорђа**. – Кад **Ђорђе** млади беј бијаше, / Ђевојка му барјак носијаше (87).

Јован (хебр. 'бог се смиловао'); везује се за две личности: попа **Јована** и **Јована** Мићића. – Причало се о поју **Јовану**, који је некад био овде парох и за кога су његови парохјани говорили да је добар човек али да није „севајли руке“ и да му се молива слабо код бога прима (78). Неће зимус [...] дође више њихово село злогласни **Јован** Мићић, рујански сердар (94).

Косија (име или хип. од **Константијин** грч. 'постојан', име хришћанског светитеља); у роману име. – Доведоше **Косију** Баранца. [...] То је био млад човек, дошљак, који је пре двадесетак година доведен као шећер у касабу и шу се доцније приженио у једну добру кућу и брзо зајздио (77).

Марко (лат. име једног јеванђелисте); у роману се везује за личност **Марка** Краљевића и помиње се у легенди о Марковом коњу Шарцу. – А њурска деца знају да то није био Краљевић **Марко** ниш' је могао бити (јер ошкуд влаху и

койилану шаква сила и шакав коњ!), нећо Вертелез Алија, на својој крилатој бедевји (16).

Никола (грч. 'народ побеђује', име хришћанског светитеља); у роману има три носиоца: попа *Никола*, *Никола* Гласинчанина и *Никола* Пецикозу. – *Син чувеној йоја Михаила која су Турци ђосекли на овом истоом мосћу, ђој Никола је имао немирну младосћ. Бежао је неколико ђућа у Србију и склањао се од освешће неких Турака* (126). *Миланов оџац, ђазда Никола Гласинчанин, доселио се у касабу некако у време кад је буна у Србији била у највећем јеку* (146). *Био је неки Никола Пецикоза, блесав младић и добричина, која ђаздински синови оџају да би са њим шерали шале* (262).

Павле (грч. од лат. 'мали', име Христовог апостола). – *Ту је свакодневно и Лоџикин комшија ђазда Павле Ранковић* (266).

Пеџар (грч. 'стена', име Христовог апостола); везује се за три носиоца: *Пеџра* Гласинчанина, *Пеџра* Богдановића и *Пеџра* Гатала. – *И Милан је имао сина јединца Пеџра. Имање би му дошккло и ђрешккло имао једну, једину, али свемоћну сџрасћ – коцку* (147). *Измешани Турци, хришћани и Јевреји. [...] Суљаја Османџић, ђазда Пеџар Бођановић, Мордо Пађо, ђој Михаилу [...] Мула Исметџ [...] и Елиас Леви* (76). *Она [Станојка] је жена Пеџра Гаџала са Околишћа* (304).

Рисџан (адаптирано и деривирано име од *Христџан*: *Христџ(а) + -ан*). – *Први људи из чаршије [...] седе у Хаџи-Рисџановој кући* (76).

Сџеван (фонетски понародњена варијанта имена *Сџефан*); односи се на историјску личност – цара Душана и на личност савремену радњи романа. – *Пије вино српски цар Сџеване / У Призрену, мјесћу ђиџомоме* (33). *Са Феђуном је сџражарио неки Сџеван из Праче* (161).

Сџефан (грч. 'венац', име хришћанског светитеља); ова варијанта резервисана је за штрајфкорског службеника *Сџефана* Калацана. – *Кажише нам како сџе ђровели време од ђеџ до сеђам саџи, док сџе са ђомоћним шџрајфкорским службеником Сџефаном Калацаном били на сџражарској служби, на каџији?* (165).

Тома (преко грч. од хебр. 'близнацац',⁶ један од дванаесторице Христових апостола); у роману га носе Србин Хаџи-Тома Станковић и његов унук, син из мешовитог брака његове кћери. – *Тома Галус је висок младић румених образа и ђлавих очију. Њеђов оџац Албан Галус (Alban von Gallus), ђоследњи ђоџомак једне сџаре ђородице из Бурђенланда, дошао је као чиновник [...] он се оженио овде ћерком једној од ђрвих ђазда, Хаџи-Томе Сџанковића, једном ђоуселом и снажном девојком црне масџи и јаке воље* (246).

2.1.2. Срећемо и антропонимијска хипокористичка образовања од библијских имена *Вајо*, *Јова*, *Јоса*, као и дериват од библијског имена *Јанко*:

⁶ *Тома/Томо* често је и скраћено хипокористичко образовање сложеног имена *Томислав*, насталог на словенском терену.

Вајо (од *Валериј(ан)* лат. 'бити јак, здрав', *Василије* грч. 'царски', име хришћанског светитеља). – Грађанин неки **Вајо**, Личанин, који је давно дошао у касабу, и ту се оженио (293). А онај **Вајо** Личанин брисао је зној са лица (294).

Јова (од *Јован*); среће се у надимку познатог песника. – То је блед, крајковид и танковијаст дечак [Санто] који још од своје осме године савршено декламује *Змај-Јовине* песме (276).

Јоса (од библијског имена *Јосиф*, хебр. 'бог умножава'). – Зајо је узео за помоћника на великој парохији *Јој-Јосу* (171).

Јанко (од *Јан(а)* + **-ко**, што може бити изведено од *Јан*, пољске и чешке варијанте хебр. имена *Јован*, или *Јана* – *Јанићије* од грч. 'носилац свете благодети' + **-ко**, име хришћанског светитеља); јавља се код два носиоца: *Јанка* Стиковића (240) и газде *Јанка* Гатала (304). – **Јанко** *Стиковић*, син једној абаџије са *Мејдана*, који сјудира већ четвори семестра природне науке у *Трацу* (240). Био сам момак на женидбу кад сам са њојиним оцем, који је кумовао *Јазда-Јанковој* сјестри, ишао на *Околишћу* да крстимо овој сјестри *Петра* (304).

2.1.3. Када су посреди сложена имена од словенских основа, посведоче-на су само два:

Радисав (*Рад-и-с(л)ав*). – Кад је везир *Мехмед-паша* наурио да зиде мост на *Дрини* и послао људе, све се покорило и одавало на кулук, само је устало *шај Радисав* (16).

Велимир (*Вел-и-мир*). – **Велимир** *Стевановић*, здрав и кружан младић, по својче без одређеној порекла; ироничан, реалан, штедљив и марљив; завршава медицину у *Прагу* (240).

2.1.4. Хибридно сложеницу од придева турског порекла у првом и српске адаптације грчког имена *Георгије* у другом делу налазимо у имену српског устаничког вође *Карађорђа*.

Они ораховачки и олујачки Турци [...] посведочише да је момче [Миле из *Лијеске*] *је*вало *изазивачки*, *пород* самој *тути*, *песме* о **Карађорђу** и *каурским борцима* (89).

2.1.5. Међу именима словенске провенијенције у роману има и скраће-них:

Влаго (од *Владимир*, *Владислав*). – Ту је, најпосле, и **Влаго** *Марић*, бравар по занимању, веселак и добричина (241).

Драјо (од *Драјољуб*, *Драјомир*, *Драјослав*). – Прилепио *ја* је *служитељ* *Кошарској* *уреда*, **Драјо** (221).

Миле (од *Милорад*, *Милослав* итд.); односи се на момка од око двадесет година који је спевао песму о српском устанику *Карађорђу*, употребивши у песми његово име уместо *Алибеговог*, и због тога је био са старцем *Јелисијем* погубљен на чардаку. – То је неки **Миле**, *инокосан* *сиромаш* са *Лијеске* (87).

Раде (од *Радивој*, *Радослав* итд.); везује се за два носиоца: легендарну личност *Рада* *Неимара* и дечака кога Турци односе у сепетима као данак у крви. – *Зидо* *ја* је **Раде** *Неимар* (14). *Знали су да је* *традњу* *омешала* *вила* *бродарица* [...] *Док није „нешто“* *проговорило* *из* *воде* *и* *саветовало* **Раду** *Неимару* *да* *нађе*

двоје нејаке деце, близнади, браћа и сестру, Сшоју и Осшоју (66). – *Раде, сине, немој мајке заборавиш* (24).

2.1.6. Код Андрићевих јунака забележили смо следеће изведенице словенског порекла од придевских основа:

Грујица (*Груја* (*Грубан*, *Грубаш*) + **-ица**); односи се на епску личност Дијете Грујицу. – *Прича се да је Сшарина Новак, кад је изнемогао и морао да се њовуче и најчисти хајдуковање по Романији, овако учио Дијете Грујицу.*

Милан (*Мил* + **-ан**); везује се за два носиоца: Милана Личанина, Лотикиног помоћника, и Милана Гласинчанина. – *Тада се њојављује момак Милан, висок, њлећаш и кошчаш Личанин дивовске снаге* (187). *Међу њакве ѡролазнике свакако је сшдао Милан Гласинчанин са Околишшя. Висок мршав, блед и ѡтнуш човек* (146).

Милош (*Мил* + **-ош**); односи се на књаза Милоша. – *Онда и м ѡоручује да ѡа је ѡслао коца Милош да осеири куда ће ићи траница и докле ће захвашиши Србија* (94).

Новак (*Нов* + **-ак**); односи се на епску личност Старину Новака. – *Прича се да је Сшарина Новак [...] овако учио Дијете Грујицу кад је ѡребало да ѡа замени* (19).

Ранко (*Ран(а)* (*Ранислав*) + **-ко**). – *Ранко Михаиловић, ѡушљив и доброћудан младић, који сшудира у Заѡребу, ѡмишља већ сада на чиновничку каријеру и слабо и млако учешшвује у друшарским ѡреиркама и разшворима о ѡубави, ѡолишшици, и ѡшледима на живош и друшшвено уређење* (240).

2.1.7. Од словенских глаголских основа настала су, у овој прилици легендарна, имена Сшоја и Осшоја. Према Грковић 1977, Осшоја је настало према Сшанимир и Сшанислав, али везивањем за глагол осшашш, а Сшоја може бити и мушко и женско од Сшојимир и Сшојислав или од Сшојанка, Сшојислава.

Селшци који су ноћу слушали ѡслара ѡричали су да је вила која руши традњу ѡоручила Абшдаш да неће ѡресшашш са рушењем док не узшдају у ѡемеље двоје деце близнади, браћа и сестру, Сшоју и Осшоју ѡо имену (35).

2.1.8. Што се надимака уз ова имена тиче, они нису чести. Обично се у тој улози јавља назив занимања Раде *Неимар*⁷, а код епских личности срећемо још атрибуте које своје носиоце детерминишу по старосном добу: *Сшарина* Новак и *Дијете* Грујица. Функцију додатног именовања може преузети етник као код Вајо *Личанин* и Милан *Личанин*. Уз хајдука Јакова налазимо надимак турског порекла *Чекрлија* (160).

⁷ На два места бележимо синтагму *Раде Неимар*, а на два номинациону функцију преузима његово занимање: *Ту је усшела [мајка] да се ѡрошра ѡред Неимара* (14). *Децу су узшдали [...], али Неимар се, како кажу, сажалио и осшавио на сшубовима ошворе кроз које је несрећна мајка мошла да доји своју жршшвану децу* (14).

2.2. За женска лица српског порекла у роману се среће дериват од старозаветног библијског имена *Илија*:

Илинка (*Илија* + *-инка*). – *Између њој улашеној светиш провлачи се луда Илинка* (49).

2.2.1. Такође је употребљен и дериват хришћанског календарског грчког имена *Јелена* 'сунчева светлост':

Јеленка (*Јелен* + *-ка*). – *Звала се Јеленка од Тасића, са њорње Лијеске. Прошле је јесени у њај крај дошао хајдук Јаков Чекрлија [...] уз њене куће су му носили храну и преобуку* (167).

2.2.2. Потом је забележено деривирано женско име латинског порекла:

Јулка (*Јула* (*Јулија*)) према лат. мушком породичном имену *Јулије* + *-ка*). – *Он се презивао Тердик, жена му се звала Јулка и њоворила је српски јер је била родом из Новој Сада* (261).

2.2.3. Од женских имена словенске провенијенције посведочена су:

Зајорка (могуће је да је име нижег женског божанства словенског пантеона).

Зорка (*Зор* + *-ка*). – *Ту су и две варошке учитељице, Зорка и Зајорка, обе родом из Касабе* (241).

Сћана (од *Сћамена*, *Сћанислава*). – *Мајстор Перо [...] настјанио се овде. Оженивши се неком Сћаном, сиротином девојком не баш најбољеј Паса* (205).

Сћанојка (од *Сћаноје*) + *-ка*); жена Петра Гатала. – *Деде, кума-Сћанојка, деде, јање моје* (304).

2.2.4. У овом роману срећемо и име непрозирног порекла и мотивације *Кандосија*, за сестру цара Душана у народној песми.

Пије вино српски цар Сћеване / [...] Вино служи њовизур Мијајло, / А свијели сестра Кандосија (33).

2.3. Када су посредни презимена/патронимици који се везују за ликове српског порекла у роману На Дрини ћуприја, од посесивног придева имена на *-ов/-ев* и суфикса *-ић* образована су следећа: *Бојдановић* (Петар *Бојдановић*, *Бојдан*, сложено име словенских основа, 76); *Михаиловић* (Ранко *Михаиловић*, 240), *Павловић* (војводе *Павловић*, 21); *Ранковић* (Павле *Ранковић*, 266); *Сћанковић* (Хаџи-Тома *Сћанковић*, од изведеног имена *Сћан*(ислав) + *-ко*, 246); *Сћевановић* (Велимир *Сћевановић*, 240); *Сћиковић* (Јанко *Сћиковић*, Грковић 1977, не бележи име или хип. *Сћико*, 240).⁸ Према апелативном посесивном придеву имамо патронимик *Краљевић* (Марко *Краљевић*, 16). Од основе имена и суфикса *-ић* образована су презимена: *Јокић* (од *Јока* 78), *Марић* (Владо *Марић*, од *Мара*, 241), *Мићић* (Јован *Мићић*, од хип. *Мића*), *Рисџић* (Михаило *Рисџић*, од *Рисџа* < *Хрисџа*, 303), *Тасић* (*Јеленка* од *Тасића*, од *Таса*, 167) и *Цвијић* (Јован

⁸ У ову групу, према својој творбеној структури, спадају два презимена чији су носиоци Хрвати: вахтмајстер *Драженовић* (164) и генерал *Филиповић* (122).

Цвијић, од *Цвијоло*, 243). Навешћемо контексте за она презимена која су употребљена самостално, без имена јунака, па се не срећу у оквиру тачака 2.1–2.1.6. и 2.2–2.2.4:

Дело једнога од моћних војвода Павловића (21). *Тада му* [попу Јовану] *неки Јокић, ишјаница и бесјосличар [...] викне јасно* (78). *Свишковић је циширао Цвијића и Широсмајера* (243).

2.3.1. Посведочена су и презимена настала од апелатива, као и од топонима. Са именичком основом и суфиксом **-ац** налазимо презиме *Реџац* (Данило *Реџац*, 314) те са **-(ан)ац**: *Баранац*⁹ (Коста *Баранац*, 77), од основе топонимског порекла (*Гласинац* > *Гласинц*-) са суфиксом **-(ј)анин**: *Гласинчанин* (Милан и Никола *Гласинчан*, 146), затим по једно од глаголских основа са суфиксима **-ло**: *Гаџало* (Петар и Јанко *Гаџало*, 304) и **-ан**: *Калацан* (Стефан *Калацан*, 165, *калацаџи* 'ићи, лутати, скитати, тумарати', *калацан* 'онај који воли да лута, да калата, скитница' РСАНУ) и презиме у лику императивне сложенице *Пецикоза* (Никола *Пецикоза*, 262). Апелативног порекла је и презиме *Крчмар* (од *nomina agentis* *крчм(а)* + **-ар**):

Поред ње [лампе] *је седео ритмајстер Крчмар* (164).

2.3.2. Према Речнику личних имена (Грковић 1977), *Херак* се може тумачити као име грчког или латинског порекла са значењем 'херој'. Ова етимологија може важити и за презиме, које се везује за две личности – једну с почетка и једну с краја романа – за Радисава са Уништа и за студента Јакова *Херака* (240):

Међу толиким кулчарима сељацима био је и неки Радисав са Уништа [...] Они су се презивали Хераци (33). *Јаков Херак, син доброћудног и популарног вишеградског писмоноше, црн, ситан, правник оштрог погледа и брзе речи, социјалиста, ђољемичан дух који се сити свога доброг срца и крије свако осећање* (240).

2.3.3. У роману је посведочено и презиме *Сабљак*, вероватно словенске провенијенције (уп. Скок, под сабља: *сабљ*- + **-ак**, у Истри, „риба“), а његов носилац се у роману детерминише територијално:

Газда Павле Ранковић [...] ошшоа је са још четворицом уледних ошштинара до кошарског предшјојника Сабљака. То је био ђун и блед човек [...] родом из Хрвацке (290).

3. Значајан део антропонијског материјала у роману На Дрини Ђуприја чине имена оријенталног порекла – турског и арапског (нека су преузета из персијског и хебрејског), која су донели освајачи и која су тако-

⁹ Могуће је да потиче од топонимске основе, уп. у РСАНУ *Баре* 'назив неких села', *Баран* 'надимак који је постао презиме; исп. *Баре*', али не могу се искључити ни апелативи *баран* 'назив за јарца или овна или име таквој животиња', *баран*, *-рна*, *-рно* 'барски'.

ђе присутна од почетка до краја књиге.¹⁰ Овом приликом указаћемо на неке специфичности које су настале на босанском терену, а које је Андрић верно пренео у своје дело. Наиме, антропонимија која је пратила нове представнике власти и коју је са новом вером преузео живаљ на нашим просторима, подлегла је фонетској и морфолошкој адаптацији и уклопила се у језички систем. То се нарочито огледа у томе што и ова имена подлежу скраћивању типа *Ибрахим* > *Ибро/Ибра*, *Мехмед* > *Мехо/Меха*, *Фаџима* > *Фаџа* итд., а што је још у 17. веку запазио Евлија Челебија путујући кроз Босну (Смаиловић 1977: 27). Такође, она се подвргавају даљој суфиксалној деривацији својственој овдашњој антропонимији (*Салих* > *Сал-* + *-ко* > *Салко*) итд. (Смаиловић 1977: 27). Друга специфичност јесте што су се титуле попут *аџа*, *беџ* и сл. употребљавале у споју са именом и постале у неким случајевима други део сложенице типа *Авгаџа*, *Муџаџа*, *Суџаџа* и сл. И треће, од ових имена и њихових скраћених варијанти почели су се образовати патронимици и презимена са суфиксом *-ић*.

3.1. У роману су употребљена следећа имена оријенталног порекла (уп. 3.3):

Асаф (ар. од старохебр. 'он се смисловао'); овде се односи на име Соломоновог министра (уп. Смаиловић 1977: 148). – *Овај наш земљак Мехмедџаша [...] који је три сулџана служио и био мудрији од Асафа [...] и он је од тога ножа џошнó* (207).

Баџи (нејасна етимологија). – *По сџошџину џуџа су џих дана сриџани сџихови џоџа џариха, које је најџсао неки џариџадски сџихоџворџ Баџи* (67).

Берзелез Алиџа (није забележено у Смаиловић 1977; постоје више тумачења његовог имена: 'јастреб', 'борац с буздованом', 'јунак', уп. Шкаљић 1989); легендарни јунак босанских муслимана. – *А џурска деџа знају да џо није био Краљевић Марко ниџ' је моџао биџи (јер оџкуд влаху и коџилану џаква сила и џака в коњ!), неџо Берзелез Алиџа, на својој крилаџој бедевиџи* (16).

Мураџ (ар. 'пожељан, жељан'). – *Неки Мураџ, звани Муџа, малоуман младић из аџинске џородиџе Турковића из Незука [...] одједном се исџео на камену оџраду моџа* (66).

Мухамед (ар. 'многа хваљен, слављен'); у роману име оснивача ислама и бега Бранковић из Црнче. – *У џим случајевима касабa се џридржавала уџуџсџава која је, џрема џрадиџи, још Мухамед дао својим верницима у случају заразе* (99). *Један од беџова Бранковића из Црнче, Мухамед, служио је војску у Бечу* (226).

Фехим (ар. 'оштроуман, врло паметан'). – *Фехим Бахџијаревић [...] је необично џуџљив, џорџи џовучен као џраво беџовско унуче* (245).

¹⁰ О муслиманским именима на простору Босне детаљно је писао Исмет Смаиловић (1977), према коме наводимо значења и порекло. Такође је консултован Шкаљић 1989, а за она апелативног порекла и РСАНУ.

3.2. Специфичност у антропонимима оријенталног порекла у овом роману јесте што се име не употребљава самостално, већ у свом саставу најчешће садржи титулу: *аја*, *беј*, *ефенди*, *јаша*, *хоџа*, *мула* и сл., што указује на социјални статус – виши ниво образовања, бољи материјални статус, учешће у власти и сл. За разлику од српског језика, у турском језику ови детерминативи стоје иза имена, па се тај редослед задржао и на новом језичком простору. Да се детерминатив осећао као саставни део именске формуле, сведоче патронимици/презимена деривирана од оваквих спојева, као и нека сложена имена посведочена у Смаиловићевом (1977) реистру. Забележили смо везе следећих имена са титулама за угледне људе – господаре, представнике војне и управне власти (*аја*, *беј*, *јаша*), чиновнике (*ефендија*) или свештенике (*ефендија*, *хоџа*):

Абидгаја (*Абид* ар. 'побожан' + *аја*). – *Каг је ђрануло ђролеће, није сџијао Абидгаја нејо је доџуџовао нов везиров џовереник, Арифбеј, са Тосун-ефендијом* (59).

Авгаја (*Авга/Авго* од *Авдулах*, *Абдулах* ар. 'Алахов слуга' + *аја*). – *Јер је немоџуће и џомислиџи да Авгаја Османаџић не одржи реч* (110).

Алиаја (*Али(ја)* ар. 'висок, узвишен, племенит' + *аја*). – *На друџом крају мосџа сачекао ја је [Муту Турковића] нејов браџи Алиаја и ишибао као мало деџе* (67).

Ахмегаја (*Ахмед* ар. 'многo похваљен, најхваљенији' + *аја*). – *Ахмегаја Шеџа, боџаџи жиџарски џрџоваџи, мрзовољан човек и џврдџиџа, џеда још увек џрезриво и џрадњу и ове коџи је хвале* (64).

Мехаја (*Меха/Мехо* од ар. *Мехмед* 'хваљен; слављен' + *аја*). – *Каже му Мехаја Сарач* (200).

Мујаја (*Муја/Мујо* од ар. Мустафа 'изабрани' + *аја*). – *Ту се и брижном Мујаџи развезује језик* (300).

Османаја (*Осман* ар. 'младунче птице дробље/млада змија' + *аја*). – *На Алихоџином дуџану седи неколико уџледниџих варошких Турака, Наилбеј Турковић, Османаја Шабановић, Суљаја Мезилџић* (292).

Салихаја (*Салих* ар. 'добар; ваљан; солидан; поштен; уредан' + *аја*); односи се на Салка Хеда. – *Салихаја, здрав сам ја* (100).

Суљаја (лично име; *Суља/Суљо* хип. од *Сулејман* преко ар. и тур. од старохебр. 'мирољубив' + *аја*); у роману се везује за две личности: *Суљају* Мезилџића и *Суљају* Османаџића. – *У Суљаје Османаџића, једној од најбоџаџиџих варошких Турака, био је џада чџиџокрван арайски коњ* (76). *На Алихоџином дуџану седи неколико уџледниџих варошких Турака, Наилбеј Турковић, Османаја Шабановић, Суљаја Мезилџић* (292).

Хусеинаја (*Хусеин* ар. 'лепушкаст; полег' + *аја*). – *Вишеџрадски мударис Хусеинаја, човек књижеван и џричало, џшумачио је, као најџозваниџи, џџа би моџло да значи ово бележење кућа бројевима и џоџис деџе и одраслих* (157).

Алибеј (*Али(ја)* ар. 'висок, узвишен, племенит' + *беј*); везује се за лик из народне песме и *Алибеја* Пашића. – *Каг Алибеј млади беј биџаше, / Вевојка му бар-*

јак носијаше (87). Свакој дана њосле њодне наврати **Алибеї** Пашић, ћуљиви и вајрени друї Лоїкине младости (187).

Арифбеї (Ариф ар. 'зналац, учењак' + беї). – *Кад је љрануло љролеће, није сїиїао Абидаїа неїо је доїуїшовао нов везиров љовереник, Арифбеї, са Тосун-ефендијом* (59).

Енвербеї (Енвер ар. 'веома сјајан, блистав' + беї). – *Лакомо слушају [аге и бегови] шїа се љише љо новинама о младом и јуначком љурском мајору Енвербеїу, који бије Иїалијане и брани суљїанову земљу као да је љоїшмак Соколовића или Ђуїрилића* (231).

Луївибеї (хип. од Луївија ар. 'нежност, доброћудност' + беї). – *Ту су, у Велеїшову, љоїшом љорушили Луївибеїову кулу* (82).

Мусїајбеї (није забележено у Смаиловић 1977, од Мусїафа 'одабран' Шкаљић 1989 + беї). – *Ту је велика и бела кућа најсїаријеї Хамзића, Мусїајбеїа* (106).

Наилбеї (Наил ар. 'дар, поклон, добротинство' + беї). – *На Алихоцином дућану седе неколико уїледнијих варошких Турака, Наилбеї Турковић, Османаїа Шабановић, Суљаїа Мезилцић* (292).

Шемсибеї (Шемсо хип. од Шемсија, Шемсудин ар. 'сунчев, сунчани' + беї). – *Шемсибеї седе и љуши на црвеној серцади* (138).

Осман-ефендија (Осман + ефендија). – *Муфїија им [Вишеграђанима] љриїреїи народним судом и божијим їневом и осїави свої љомоћника Осман-ефендију Караманлију да даље убеђује вишеїрадске Турке о љоїреби њихової учейћа у оїшїтем усїанку* (114).

Исмеї-ефендија в. Мула Исмет. – *Пуни и љојазни Исмеї-ефендија љрича оїеїи о својим їреїходницима и њиховој борби са љоїлавама* (78).

Раїб-ефендија (Раїб ар. 'онај који за нечим тежи, жуди, чезне' + ефендија). – *Није ни Раїб-ефендија Боровац кришїен ља види колики је* (306).

Тосун-ефендија (Тосун тур. 'јунац, млади бик; здрав и једар момак у пренесеном значењу'). – *Поред неїа је седео Тосун-ефендија, сїїан, блед и жуїї љоїурчењак, родом са їрчких осїрва, неимар, који је зидао мноїе Мехмед-їаши-не задужбине у Цариїраду* (28).

Хусеин-ефендија в. Хусеинаїа. – *Вишеїрадски мугерис Хусеин-ефендија био је онизак и їуначак човек* (128).

Мехмед-їаша (Мехмед ар. 'хваљен, слављен' + їаша). – *Они су знали да је мосїї љодїїао велики везир Мехмед-їаша* (14).¹¹

Тахирїаша (Тахир ар. 'чист, невин, поштен, частан' + їаша). – *Тај је Тахирїаша їрви сїїао да броји куће љо Травнику и да на сваку удара тїахїу са бројем* (157).

¹¹ У ексерпираном издању налазимо очигледну словну грешку у примеру: Велика касарна коју народ зове Камениїи хан, у сећању на Мецмед-їашии кара-ван-серај (229). Гралис-корпус ово не потврђује.

Арај-хоџа (*Арај* етноним у функцији имена + *хоџа*). – Он је имао највећу библиотеку у касаби [...] које му је завештао на самрти његов учитељ, чувени **Арај-хоџа** (129).

Даушхоџа (*Дауш* преко ар. од старохебр. *Давид* 'вољени, драги' + *хоџа*). – Тадашњи мушавелија ваџфа **Даушхоџа** Мушавелић [...] обраћао се на све сџране (72).

3.2.1. За разлику од претходно наведених спојева, у којима титуле иду иза имена, издваја се неколико детерминатива који имају препонирану позицију. Такви су *мула* – титула за човека који је учио неку школу, *хаџи* – титула за човека који је походио Свету земљу¹², односно *џабу*, и *шех* – верска титула, старешина текије, првак дервиша једног реда.¹³

Мула Ибрахим (*Ибрахим* од старохебр. *Абрахам* 'отац народа'). – *Пој Никола* и *Мула Ибрахим* сџари, а *мудерис* и *рабин* зрели људи, *иразнички одевени* и *брижни за себе* и *сваки за своје* (126).

Мула Исмеј (*Исмеј* ар. 'чување, заштита, невиност, поштење, врлина'). – *Гојазан* и *озбиљан Мула Исмеј*, *вишеградски хоџа* (76).

Хаџи-Омер (*Омер* – нејасне етимологије Смаиловић 1977). – **Хаџи-Омер** је и на *џабу* ишао, *жена ми је делила сиротињи* и *текијама* (197).

Хаџи-Зуко (хип. од ар. *Зулфикар* 'име сабље халифе Алије'). – *А сџари Хаџи-Зуко*, *који је два џуџа ишао на џабу* [...] *каже да неће џроћи један људски вијек* а *шурска траница ће оџићи чак џамо на кара-дењиз* (95).

шех-Турханија (*Турханија* од *Турхан* тур. 'племић' + *-ија*). – *А Турци у касаби*, *на џроџив*, *џричају од сџарина да је на џом месџу џоџињу* као *шехиџ* *неки дервиш*, *џо имену шех-Турханија* (17).

Шех Дедија (*Дедија* од *Дервиш* перс. 'скроман, побожан човек, сиромах' + *-ија*). – *Некада је мој рахметли оџац слушао од Шех Дедије* и *мени као дџеџиџу џричао: оџкуд џуџрија на овоме свиџиџу* и *како је џрва џуџрија џосџала* (212).

3.3. Чиновници нижег ранга, занатлије и обични поданици имају следећа имена (уп. и 3.1):

Ибро (хип. од *Ибрахим* од старохебр. *Абрахам* 'отац народа'). – *Чуџи се џа к Ибро* *Ђемаловић* (276).

Јамак (Смаиловић 1977 не региструје ово име, али РСАНУ доноси два хомонимна турцизма *јамак*: 'војни и управни чин', и 'калем, клупко', а бележи и презиме *Јамак*. Шкаљић 1989 наводи и значења 'помоћник, калфа' и 'врста таве' и тврди да се од овог значења развило презиме *Јамаковић*). – *То је била црна сџаринска скела* и *на џој мрзовољан, сџар скеле џија*, *џо имену Јамак* (22).

¹² Ова титула код Срба стоји и испред имена *Хаџи-Томе* (246) и *Хаџи-Рисџана* (76).

¹³ Иако у роману нису посведочени, и од оваквих спојева су образовани патронимици и презимена као *Мулаибрахимовић*, *Хаџиомеровић*.

Мерџан (ар. 'корал'). – *Кад су верије биле близу усјања, људишао је Мерџан Циџанин (43). Тада људије онај Мерџан, ко ва ч са клешишима (44).*

Мушан (хип. од ар. *Мухамед* 'многа хваљен, слављен' и *Мухарем* 'сачуван, забрањен, заштићен, име првог месеца'). – *Касабалије су њада љовориле за њеја [целата Хајрудина] да има лакицу руку нејо варошки берберин Мушан (91).*

Салко (хип. од *Салих* ар. 'добар; ваљан; солидан; поштен; уредан' + **-ко**); односи се на *Салка Ђоркана* и *Салка Хеда*. – *То је Салко Ђоркан. Ђоркан је син једне Циџанке и некој војника или официра Анадолаца који је некад служио у касабии и најустиио је још љре нејо шиио му се љај не жеље ни син родио (97). Ако је љу случајно с ља решина варошких за љишија Салко Хеда, онда нема излгеда за љушнике да ће ишиша љосишићи. Хеда је она љрава освешшана власи (100).*

Сумба (Смаиловић 1977 наводи Сумба као хип. од женског имена Сумбула). – *Поред Сумбе Циџанина, који својом зурлом љраиши све касабалијске љшеревице већ љридесетиак љодина, сада у долази у механу чесио и Франц Фурлан са својом хармоницом (190).*

Хајрудин (сложеница ар. 'добро, срећа вере'). – *Посао љелаља вршио је за дујо времена увек ишии војник. То је дебео и мрк Анадолац [...] Звао се Хајрудин и брзо је љосиша љознаљ целој вароши и далеко дуж љранице (91).*

Хамид (ар. 'онај који слави и хвали бога, захвалан богу'). – *Али ља је [црног Арапина] улгедао једне ноћи Хамид, онај сииљиви и вечиши љијани или мамурни хама л крвавих очију, и умро још ље ноћи, љу љоред зида (15).*

Хусо (хип. од *Хусеин* ар. 'лепушкаст, полег'). – *Неки Хусо Кокошар, Циџанин без часи и одређеној за ни мања, коме је срамна болести још у љрвој младосиши изјела нос, љредводио је десетицу љолаћа (209).*

Шефко (хип. од *Шефик* ар. 'милостив' + **-ко**). – *Тума ч Шефко је љреводио, мучећи се узалуд да у свом оскудном знању љурској језика нађе изразе за аљљрактине речи (86). Али у Шефкином љреводу сљарчеве речи излгедају сумњиво (86).*

3.4. Издвојили смо делове текста који показују да су синтагматски спојеви титуле и личног имена настајали при обраћању, ословљавању, а онда се устаљивали. Рецимо, из првог и четвртог примера види се да су ове титуле изгубиле своју праву вредност и да служе као форме при ословљавању, док је у случајевима два и три заиста реч о наследној титули. Напореда употреба спојева *Мула Исмеи* и *Исмеи-ефендија* те *Хусеинаја* и *Хусеин-ефендија* у петом и шестом примеру такође сведочи о томе да лексема *ефендија* представља форму језичке етикеције 'господин, поштовани'.

(1) Чучи сељак **Ибро** Ђемаловић (276), а у обраћању: *Тако, Ибраја, и никако друјачије, одјовара Саншо (276).* (2) *Имају чешири кћери и син јединац, Наил. Тај Наилбеи из Незука [...] бацо је међу љрвима око на Фаљишму из Вељеј Луја (106).* (3) *Један од бејова Бранковића из Црнче, Мухамед, служио је војску у Бечу (226). Кад је љај Мухамедбеи дошао [...] (226).* (4) *Ако је љу случајно сља-решина варошких за љишија Салко Хеда, онда нема излгеда за љушнике да ће*

ишиа йосићи [...]. Узалуд йуџиник йреклиње и ласка. – Салихаџа, здрав сам ја (100). (5) Гојазан и озбиљан Мула Исмеџ, вишеградски хоџа (76). Пунџ и йојазни Исмеџ-ефенџија йрича ойей о својим йреџходницима и њиховој борби са йојлавама (78). (6) Вишеградски мудерис Хусеин-ефенџија био је онизак и йуначак човек (128). Вишеградски мудерис Хусеинаџа, човек књижеван и йричало, йуначо је, као најйозванији, ишиа би могло да значи ово бележење кућа бројевима и йоџс деџе и одраслих (157).

3.5. У роману се среће свега неколико женских муслиманских имена, што је вероватно везано за њихов друштвени положај. Наиме, помињу се лепа, несрећна сирота *Паџа* из Душча, кћи везиле (194), и лепа и поносна *Фаџа* Авдагина. Такође је забележено муслиманско име хипокористичног образовања *Шаха*.

Паџа (према мушком имену тур. 'високи турски војни и цивилни чин', само са промењеним акцентом у дугоузлазни). – Реч је о некој *Паџи*, из Душча. То је најлепша девојка у касабџ, сиротиња без оца, везила као ишиа јој је и мајка (194).

Фаџа (хип. од *Фаџима* ар. 'одбијена од сисе, дојења'). – За йу њеџову [Авдагину] кћер *Фаџу* зна се да је необично лепа (106).

Шаха (хип. од *Шахџа* 'лепа жена, драга особа'). – Тада имају йосла и Сумбо и Франџ Фурлан и *Шаха* Циџанка (191).

Само једном је наведено њено пуно име *Фаџима*:

Баџо је међу йрвима око на Фаџиму из Вељеџ Луџа (106).

3.5.1. Именоване по мужу забележено је само у случају *Хаџи-Омеровица*:

И све йо није йолико заслуџа мирноџ и њеџкреџноџ Хаџи-Омера [...] колико окреџине и умне, увек насмејане Хаџи-Омеровице (197).

3.6. Изложени преглед имена показује да су многа претрпела скраћивање и хипокористизацију (било да се употребљавају самостално, било у споју са неком титулом) и даљу деривацију и слагање, као: *Авда/Авдо*, *Зуко*, *Ибра/Ибро*, *Меха/Мехо*, *Муја/Мујо*, *Суља/Суљо*, *Хуса/Хусо*, *Сумба*, *Шемсо*, односно *Мушан*, *Салко*, *Шефко*, а од женских *Фаџа* и *Шаха*.

3.7. Патронимици и презимена уз муслиманска имена забележени у роману настали су на нашем терену по принципима образовања ових ономастичких јединица (уп. Ђупић 1999: 333). И то, основа муслиманског имена + суфикс **-ић**. Такви су спојеви: *Паџић* (Алибег *Паџић*, 187, *Паџа*¹⁴ тур. 'титула високих достојанственика'), *Хамзић* (Мустајбег *Хамзић*, 292, *Хамза(о)* ар. 'лав, оштар, јак'), *Османаџић* (Суљага *Османаџић*, 76; Авдага *Османаџић*, 101, од споја имена и титуле). Од именичке апелативне основе турског порекла настали су *Муџевелић* (Даутхоџа *Муџевелић*, 72, *муџевелиџ(а)* + тур. 'управитељ, старешина вакуфа', РСАНУ), *Муџаџић* (Мујага *Муџаџић*, 299, *муџаџиџа* тур. 'занатлиџа који израђује мутапе, предмете

¹⁴ Може бити и од апелатива.

од кострети, коњске длаке', РСАНУ), **Мезилцић** (Суљага *Мезилцић*, 292, *мезилција* (*мензил*) 'гласник', РСАНУ). Такође је по овом обрасцу настало антропонимијско образовање *Ћуџилић* (*ћуџили* тур. 'онај који има мост, град са мостом' и име за Титов Велес – Шкаљић 1989), а од споја апелатива и скраћеног имена и суфикса **-ић** *Усџамуџић* (*усџа* тур. перс. 'мајстор, уметник' Шкаљић 1989 + *Муј(а)*):

Лакомо слушају [аге и бегови] ишја се ишје по новинама о младом и јуначком шурском мајору Енвербеџу, који бије Ишјаљане и брани сулџанову земљу као да је џошмак Соколовића или Ћуџилића (231). *Иначе, његово [Милана Гласинчанина] редовно место био је Усџамуџића хан, на дну вишеградске чаршије* (147).

3.7.1. Забележена су и патронимици/презимена од посесивног придева насталог од муслиманског имена и суфикса **-ић**: **Ђемаловић** (Ибро *Ђемаловић*, 276, *Ђемалов* < *Ђемал* < *Кемал* ар. 'потпуност, савршенство'), **Шабановић** (Османага *Шабановић*, 292, *Шабанов* < *Шабан* ар. 'име осмог месеца'), **Бахџијаревић** (Фехим *Бахџијаревић*, 245, *Бахџијарев* < *Бахџијар* ар. 'срећан човек, срећник'), као и од посесивног придева насталог од етнонима **Турк-Турковић** (Наилбег *Турковић*, 292).

3.7.2. Код Мехмед-паше Соколовића је као саставни део именске формуле почео функционисати назив села из кога потиче:

Они су знали да је мост џодио велики везир Мехмед-паша, чије је село Соколовићи џу, иза једне од ових џланина које окружују мост и касабу (14). *С временом он је џосџао [...] Мехмед-паша Соколи*¹⁵ (25).

Такође, уз име Рагиб-ефендије (306) налазмо образовање словенског порекла *Боровац*, за које се са сигурношћу не може рећи да ли је реч о надимку према имену села *Боровац* у близини Вишеграда или о презимену, које је, опет, могло настати од овог ојконима, али и од апелатива.

3.7.3. Међу Андрићевим јунацима има и Муслимана са презименом мотивисаним посесивним придевом од српског имена:

*Такав је био Шемсибеџ **Бранковић** из Црнче* (138).

3.7.4. На једном месту Андрић и објашњава како настају ове ономастичке јединице:

*Тадашњи муџевелија вакуфа Дауџхоџа **Муџевелић** (јер свети их је џако џрозвао и џо им је остало као џр е з и м е) обраћао се на све сџране* (72).

А опет, на другом, сведочи о времену кад су се јасно разликовали патронимици и презимена:

*Цео заселак [Незуци] својина је беџова **Хамзића**, који се џр е з и в а ј у **Турковићи**. На једној џоловини живи џеџи до шест кућа чивчија и на другој су куће беџова браће **Хамзића** са Мусџајбеџом на челу* (105).

¹⁵ У Гралис-корпусу на овом месту стоји *Соколовић*.

3.7.5. Среће се и презиме *Xego* (100) и *Шеџа* (64), чију мотивацију не можемо утврдити (Смаиловић 1977 бележи само женско име *Xegija* ар. 'дар, поклон').

3.8. Када су надимци посреди, код Муслимана су забележена четири надимка са негативном конотацијом и неколико, рекло би се, стилски неутрална. У првом случају код надимка *Мисирбаба* посреди је истицање ниско вредноване физичке особине – ћосавости (уп. дефиницију ове одреднице у РСАНУ: „мушкарац коме не расте длака по лицу и бради; ћосав човек“):

Народ ѿ је [Арифбега] одмах ѿрзвао Мисирбаба (60).

Код другог забележеног когномена *Муџа* могућа творбена мотивација (од *Мураџи*) подупрта је и екстралингвистичком, јер носилац овог надимка има изражен психички недостатак и вероватно га не одликује разговетан говор:

Неки Мураџи, звани Муџа, малуман младић из аџинске ѿродице Турковића из Незука [...] одједном се исџео на камену оџраду мостџа (66).

У трећем случају посреди је надимак такође мотивисан физичким недостатком *Ђоркан*. Овај јунак се у роману помиње двадесет два пута, а од тога само три пута је употребљена синтагма *Салко Ђоркан*, а деветнаест пута надимак, који је стекао још у детињству кад је „изгубио лево око“. Иначе, он „никад није имао своје куће ни породичног имена ни одређеног занимања“ (97).

Негативну експресију свакако носи и надимак *Кокошар*, творбено мотивисан зоонимском основом. Међутим, он је вероватно заснован на значењу 'крадљивац, ситан, лопов' из полисемантичке структуре ове лексеме.¹⁶

Неки Хусо Кокошар, Циџанин без часџи и одређеноџ занимања, коме је срамна болесџи још у ѿрвој младосџи изјела нос, ѿредводио је десесџину ѿлаћа (209).

3.8.1. У функцији надимка јавља се и етник *Ужичанин*, који свог носиоца детерминише према пореклу. Рекло би се да је као мотивација послужило крај из ког је овај јунак дошао¹⁷ и да овај етник није обременен експресивном конотацијом 'мудар, лукав, препреден човек' – Ера:¹⁸

Муџаџа Муџаџиџић, звани Ужичанин, досељеник у касабџи (299).

¹⁶ РСАНУ региструје и овакво презиме.

¹⁷ Детерминацију према локалној припадности етником бележимо нпр. у синтагми *Турци Велеџовци* (95).

¹⁸ Међутим, етноним *Циџанин*, који се среће уз више ликова у роману, свакако је носилац негативне експресивне вредности и те јунаке смешта на нижи ступањ друштвене лествице. То су поменути: *Мерџан Циџанин* (43), *Сумба Циџанин* (191) и *Шаха Циџанка* (191).

3.8.2. У неколико случајева као саставни део именске формуле функционисае јединица турског порекла такође из групе етника:

*Караманлија*¹⁹ (*Караман* 'име града' + *-лија*, Шкалаић 1989; у РСАНУ 'Турчин православне вере'). – *Муфтија им* [Вишеграђанима] *џриџреџи народним судом и божијим њевом и ошави свој љомоћника Осман-ефендију Караманлију да даље убеђује вишеградске Турке о љошреби њиховој учешћа у ојшћем усћанку* (114).

Сћамболија (*Сћамбоол* + *-лија*). – *Има џридесећак љодина, ако нема и више, био је у Травнику везир Тахирџаша Сћамболија. Био је љошурчењак, али неискрен и мунафик* (157).

3.8.3. Без експресивне вредности употребљава се и надимак *Сарач* (тур. 'занатлија који прави предмете од коже' Шкалаић 1989), који свог носиоца одређује по занимању:

Убиј се! – каже му Мехаџа Сарач, који својим хладним и џривидно озбљљним начином уме најбоље да изазове и раздражи Ђоркана (200).

4. Што се тиче јеврејских јунака, њихов антропономастикон одражава средину из које су дошли. Тако су нам посведочена библијска, старозаветна имена: *Аврам, Букус, Давид и Елиас*, а поред њих и имена другачије етимологије: *Менџо, Мордо, Рафо, Санџо*. Презимена су им била: *Гаон, Леви и Паџо*. Осим имена и презимена забележено је надимачко образовање *Хаџи Лиачо*, чији први део указује на верски и друштвени статус, а други је настао фонетском модификацијом имена. Поменути Јевреји припадају оном слоју који се у касабу доселио из Сарајева пре аустроугарске окупације, што значи да су од Сефарда и Ашкеназија, који су ту прогнани крајем 15. века са шпанског простора:

Елиас Леви, звани Хаџи Лиачо, јеврејски хамбаша, љознаџи и надалеко изван касабе збој свој здравој суда и ошворене џрирогде (76). *Санџо* [Папо] *има шестџ кћери и џеџ синова. Најсћарију му син, Рафо, има већ одраслу децу и љомаже оцу у радњи. Један од Рафиних синова, који носи дегдино и ме, иде већ у сарајевску џмназију* (276). *Међу џрвима је џоџа јуџра сћиџао на каџију Букус Гаон, најсћарију син Аврама Гаона* (154). *Виче Санџо Паџо, џун и живолазан Јеврејин, син Менџе и унук Морде Паџе* (194). *Чеџврџи од закона био је Давид Леви, вишеградски рабин* (129).

4.1. Код пољских Јевреја који су дошли у касабу са новом, аустроугарском влашћу видљив је утицај германских језика. Посведочена су следећа имена Албан (у Вишеграду „господин Албо“), *Алберџи*, и презимена *Аџфелмајер, Галус, Гушенилан, Цалер, Цвехер, Шџерлини, Шрајбер*.

Тома Галус је висок младић румених образа и џлавих очију. Њеџов ошав Албан Галус (Alban von Gallus), љоследњи љошмак једне сћаре љородице из Бурџен-

¹⁹ Овај јунак се помиње у роману двадесет два пута, и од тога пет пута се јавља цела синтагма, а у осталим случајевима користи се само *Караманлија*.

ланда, дошао је као чиновник [...] он се оженио овде ћерком једној од првих ћазда, Хаџи-Томе Сћанковића [...] Одавно је постојао прави касабалија, „јосћодин Албо“, за кога млађи нарашћају и не помишљају да би могао бити странац и дошљак (246). Један од синоваца, **Алберт**, нага породице и понос Лошћикин (269). др **Алберт Айфелмајер** (270). Досељени пољски Јевреји, са мноћобројним породицама, заснивали су цео свој посао на поме. **Прајбер** је држао оно што се звало „мешовита радња“ [...], **Гушенћлан** је оћворио канћину за војску, **Цалер** је водио хоћел, **Шћерли нћови** су оћворили фабрику соде и фотоћграфски „аћелче“, **Цвехер** јувелирску и сајцијску радњу (180).

4.2. Од женских имена код Јеврејки срећу се: *Дебора, Лошћика, Ирена, Мина*:

Хоћел је држао дебели и флејматћични Јеврејин **Цалер**, који је имао бољешћиву жену **Дебору**, и две девојчице, **Мину** и **Ирену**, али сћварни ћазда и душа ћредузећа била је **Цалерова свасћћика Лошћика** (180).

5. У роману се помиће још странаца. Јунаци из вишеградске свакодневице у чијим се именима и презимена може препознати германско порекло јесу пуковник **Бауер** и цалкелнер **Гусћав**. Име музиканта **Франца Фурлана** свакако представља германску адаптацију календарског имена **Франциско**, док се за презиме поуздана етимологија не може утврдити.

То свира водни лекар [...] др **Балаш**, а ћраћи ћа жена команданћиа ћарнизона ћуковника **Бауера** (253). Са јосћима из велике сале Лошћика нема мноћо посла. То је сћвар келнерице **Малћике** и „цалкелнера“ **Гусћава**. [...] **Гусћав** је рић, омален чешки **Немац** (187). Поред **Сумбе Цићанина**, који својом зурлом ћраћи све касабалијске ћеревенке већ ћридесетћак година, сада у долази у механу честћо и **Франц Фурлан** са својом хармоником (190).

5.1. Нагазимо и владарска имена и презимена германског порекла или у германској адаптацији која су дошла са аустроугарском влашћу као **Франц Фердинанд**. Мећутим, име и презиме владара **Франа Јосиф** претрпело је виши степен адаптације нашем фонетском и морфолошћком систему (уп. Франц Јозеф). У роману су честа и презимена истакнутих филозофа и писаца: **Бебел**, **Ниче**, **Шуберт**, **Шћирнер**; **Шћросмајер**, која је у касабу донео слој младе вишеградске инћелгенције образован на аустроугарским универзитетима, али и страни лекари, официри и др. који су службовали у Вишеграду.

Дано у Нашем краљевском главном и ћресћоном ћраду **Будим-Пешћи**. **Франо Јосиф**, с. р. [у потпису Прогласа] (224). Све је више [свет] нагазимо на неогрећен и ућлашен шаћаћ [...] о убисћиву надеојводе **Франца Фердинанда** и нећове жене (287). Сћћковић је цћћирао **Цвићића** и **Шћросмајера**, а **Херак Каућко**²⁰ и **Бибела** (243). Из них је и **Галус црћео** своје познавање **немачких модерних филозофа**, нарочитћо **Ничеа** и **Шћринера** (247). Вежбају дрући гео **Шубертћове** сонатћине за клавир и виолину (253).

²⁰ Презиме овог чешко-немачког мислиоца је словенске творбене структуре.

5.2. У роману срећемо презиме *Тердик*, чији је носилац Мађар:

Он се презивао Тердик, а жена му се звала Јулка и њоворила је српски, јер је била родом из Новог Сада (261).

5.3. Италијани носе календарска хришћанска имена, у нашој језичкој адаптацији:

Анџоније (лат. породично име, име хришћанског светитеља). – *Истио дана ошћушовао је за њим [Абидагом] и Тосун-ефендија [...] а мајстор Анџоније у сућрошном ћравицу* (46).

Лукеније (лат. 'светлост', име хришћанског светитеља). – *Јављао је да је Њено величанство царица Јелисавића њошнула [...] од руке италијанској анархисте Лукенија* (204).

5.4. О томе како се прихватају странци у овој босанској касабџи, сведочи и адаптација и хипокористизација италијанског имена *Пјејро Сола* (*Пејар, Перо*):

То је био Пјејро Сола, једини Италијан у вароши [...] Мајстор Перо, како га је звала цела касабџа, дошао је уз окућацију, оженивши се неком Сјаном, сиротом девојком, не баш најбољеј Гласа (205).

5.5. Од странаца, дошљака у роману се помиње доктор *Моравски* (презиме је словенске провенијенције) и помађарени Словак такође доктор *Балаш* (основа презимена је германска, уп. Грковић 1977, али са словенском деривацијом).

Оглазио је збој шоба и код средској лекара др Моравској, јединој од дошљака која он признаје и њошћује (210). *То свира водни лекар [...] др Балаш* (253).

5.6. Једини Рус који се нашао међу јунацима овог романа јесте *Грејур Федун*, чије је име грчког порекла ('будан, пажљив'):

Међу шћрајфкорима који су се смењивали на каћији био је један млади човек, Рус из источној Галиције, њо имену Грејур Федун (159).

5.7. Од женских имена за странце срећемо старозаветно име у српској адаптацији *Јелисавића*, употребљено за царицу. У роману је употребљено неколико женских имена за Мађарице: *Аранка*, *Илона*, *Фрида*, *Ирма*, четири девојке које је испрва Тердик довео у своју кафану, и *Малчика* за келнерицу:

Јављао је да је Њено величанство царица Јелисавића њошнула (204). *У њочешку су биле чећири: Ирма, Илона, Фрида и Аранка* (261). *Малчика је целој вароши њознаја оћресића Мађарица* (187).

6. Ово комплексно дело донело је богат антропонимијски материјал који је имао за циљ да веродостојно пренесе слику једног времена и људи у њему, судар култура и светова, њихова прожимања и прилагођавања. Имена и презимена нису коришћена са експресивном стилском вредношћу, осим неколико надимака. У роману се уочава неколико слојева: 1. слој словенске библијске (старозаветне и хришћанске) и народне ономастике

карактеристичан за Србе, 2. ономастички слој оријенталног порекла, 3. ономастички слој чији су носиоци Јевреји, где срећемо старозаветна имена, али и утицаје средина из којих су они дошли, 4. слој германске и угарске ономастике, који је са собом донела аустроугарска власт, али и продор културе, и појединачне случајеве имена Италијана, Руса, Чеха итд. У роману се помињу имена бројних историјских личности: владара, политичара, књижевника итд. Избором типичних и честих имена својих јунака Андрић је појачавао документарност и аутентичност својих казивања.

Извори

1. Андрић, Иво. *На Дрини ћуџрији*. Београд: Рад, 1990.
2. Gralis-Korpus: http://www-gewi.kfunigraz.ac.at/gralis/korpusarium/gralis_korpus.html. Stanje: septembar/decembar 2012.

Литература

- Ајкут 2010: Ајкут, Ксенија. Специфичност турске антропонимије као израз узајамног деловања језика и културе. In: *Научни саставак слависта у Вукове дане* 39/1. Београд. С. 305–318.
- Бјелановић 1984: Bjelanović, Živko. Konotativna značenja antroponima Ćorićevih proza. In: *Radovi*. Split. S. 177–198.
- Богдановић 2009а: Богдановић, Недељко. Именослови српских писаца. In: Савић-Грујић, Ана; Богдановић, Недељко (ур.). *Именослови српских писаца. Писци и језик* 2. Ниш. С. 5–6.
- Богдановић 2009б: Богдановић, Недељко. Именослов *Медовине* Слободана Џунића. In: Савић-Грујић, Ана; Богдановић, Недељко (ур.). *Именослови српских писаца. Писци и језик* 2. Ниш. С. 105–125.
- Гортан-Премк 1997: Гортан-Премк, Даринка. *Полисемија и организација лексичкој систем у српском језику*. Београд.
- Грковић 1977: Грковић, Милица. *Речник личних имена код Срба*. Београд.
- Грковић 1983: Грковић, Милица. *Имена у Дечанским хрисовулама*. Нови Сад.
- Драгићевић 2007: Драгићевић, Рајна. *Лексикологија српског језика*. Београд.
- Именослов 2009: Савић-Грујић, Ана; Богдановић, Недељко (ур.). *Именослови српских писаца. Писци и језик* 2. Ниш.

- Јовановић 2009: Јовановић, Гордана. Антропонимијски материјал у Рјечнику из књижевних старина српских Ђуре Даничића. In: *Научни сасијанак славистија у Вукове дане* 38/1. Београд. С. 221–238.
- Јовић 1975: Jović, Dušan. *Lingvostilističke analize*. Београд.
- Катнић-Бакаршић 1999: Katnić-Bakaršić, Marina. *Lingvistička stilistika*. Budapest. www.osi.hu/ep. Stanje: 4. 5. 2011.
- Ковачевић 2000: Ковачевић, Милош. *Стилсистијика и ђрамајлика сјилских фјиџура*. Крагујевац.
- Ковачевић 2012: Ковачевић, Милош. Стилсистијика онимских назива у роману ЈОПЕТ СУДАНИЈА Тихомира Левајца. In: *Линџостилсистијика књижевној џексја*. Београд. С. 297–309.
- Лилић 2009: Лилић, Драган. Структура именослова романа Слободана Џунића. In: Савић-Грујић, Ана; Богдановић, Недељко (ур.). *Именослови српских џисаца. Писци и језик* 2. Ниш. С. 85–104.
- Пецо 1995: Пецо, Асим. Антропоним као стилем. In: *Научни сасијанак славистија у Вукове дане* 23/2. Београд. С. 117–125.
- Пецо 2007а: Peco, Asim. Stilističke vrijednosti ličnog imena u prozi Hasana Kikića. In: Peco, Asim. *Jezik književnog teksta. Bibliografija*. Izabrana djela VI. Sarajevo. S. 237–245.
- Пецо 2007б: Peco, Asim. Lično ime u Sijarićevom romanu ВНОРСИ. In: Peco, Asim. *Jezik književnog teksta. Bibliografija*. Izabrana djela VI. Sarajevo. S. 327–338.
- РСАНУ: *Речник српскохрватској књижевној и народној језика*. I–XVIII. Београд: САНУ. 1959–.
- Скок: Skok. Petar. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. I–IV. Zagreb: JAZU. 1971–1974.
- Смаиловић 1977: Smailović, Ismet. *Muslimanska imena orijentalnog porijekla u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo.
- Ђупић 1999: Ђупић, Драго. Лична имена у дјелу П. А. Ровинског о Црној Гори. In: *Српски језик* IV/1–2. Београд. С. 329–336.
- Шимуновић 1976: Šimunović, Petar. Име у функцији књижевнога дјела. In: *Onomastica jugoslavica* VI. Zagreb. S. 241–252.
- Шимуновић 2009: Šimunović, Petar. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb.
- Шкаљић 1989: Škaljić, Abdulah. Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku. Sarajevo.
- Шћепановић 2003: Шћепановић, Михаило. Српска ономастичка терминологија. In: *Свети речи* 15–16. Београд. С. 14–16.

Марина Спасоевич (Белград)

Антропонимия в романе Андрича Мост на Дрине

В настоящей работе представлен инвентарь имен собственных, прозвищ, патронимов, фамилий и замужних имен в романе Мост на Дрине. Материал выкладывается по конфессионально-национальной принадлежности их носителей и по полу, а в этих рамках антропонимы распределяются по мотивировке, словообразовательной структуре и происхождению. Отмечается несколько пластов: 1. пласт славянской народной и библейской ветхозаветной и христианской ономастики, характерной для сербов; 2. ономастика ориентального происхождения, пришедшая с османскими турками (очень большая доля выпадает на нее); 3. ономастический пласт, носителями которого являются евреи (ветхозаветные имена, но слова и из среды, из которых они приехали); 4. пласт немецкой ономастики в результате влияния австро-венгерской власти и ее использования молодыми образованными жителями Вишеграда и т. д. Оказывается, что в ономастиконе переплетаются имена старожиллов и переселенцев. Также указывается на способ адаптации их имен к сербской грамматической системе и ономастиконе, что проявляется в способе словопроизводства прозвищно-гипокористических образований и фамилий. Антропонимы здесь имеют функцию документальности и передачи специфики времени и среды.

Марина Спасојевић
Институт за српски језик САНУ
Ђуре Јакшића 9
11 000 Београд
Тел.: ++381 64 269 85 97
odrednica@gmail.com